

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“อุปาทานา ธมฺมา — ธรรมทั้งหลายที่เป็นอุปาทาน”

อุปาทานา ธมฺมา อ่านตามภาษาบาลีว่า อุ - ปา - ทา - นา - คำ - มา โดยที่คำว่า อุปาทานา หมายถึง ความยึดมั่นถือมั่น^[TJ1] (อุปาทาน) คำว่า ธมฺมา หมายถึง สิ่งที่มีจริงทั้งหลาย, ธรรมทั้งหลาย แปรรวมกัน เป็น ธรรมทั้งหลายที่เป็นอุปาทาน เป็นสภาพธรรมที่ยึดมั่นถือมั่น ซึ่งเป็นสภาพธรรมที่มีจริง สภาพธรรมที่ยึดมั่นถือมั่น นั้น ได้แก่ อกุศลธรรม ๒ ประเภท คือ โลภะ (ความติดข้องต้องการ) และ มิจฉาทิฏฐิ (ความเห็นผิด)

ข้อความในพระสูตรต้นตปิฎก ทีฆนิกาย ปาฏิกวรรค สังคิสิสูตร แสดงถึงธรรมทั้งหลายที่เป็นอุปาทาน ดังนี้

อุปาทาน ๔

๑. กามอุปาทาน	ถือมั่นในกาม
๒. ทิฏฐอุปาทาน	ถือมั่นด้วยทิฏฐิ (ความเห็นผิด)
๓. สิลัพพตฺอุปาทาน	ถือมั่นในศีลและพรต (ข้อวัตรปฏิบัติที่ผิด)
๔. อัตตวาทุปาทาน	ถือมั่นว่าเป็นตัวตน”

ธรรม ซึ่งเป็นสิ่งที่มีจริงนั้น ละเอียดลึกซึ่งอย่างยิ่ง พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงตรัสรู้และทรงแสดงเพื่อประโยชน์แก่อกุลแก่สัตว์โลก ให้มีความเข้าใจถูกเห็นถูกตามความเป็นจริง ซึ่งจะต้องมีความเพียร มีความอดทน มีความจริงใจที่จะฟังที่จะศึกษาเพื่อความเข้าใจถูกเห็นถูกจริงๆ

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ทั้งหมดทั้งปวง เพื่อให้ผู้ฟังผู้ศึกษาได้เข้าใจธรรมซึ่งเป็นสิ่งที่มีจริงตามความเป็นจริง ได้เห็นโทษของอกุศลและเห็นคุณของกุศล ถ้าไม่ได้ฟังพระธรรมไม่ได้ศึกษาพระธรรม ก็จะไม่สามารถรู้ได้ว่าตนเองมากไปด้วยสิ่งที่ไม่ดีเพียงใด ไม่สามารถจะเข้าใจสภาพธรรมที่มีจริงฯ ในขณะนี้ได้เลย แต่สำหรับผู้ที่ได้สะสมเหตุที่ดีมา เคยเห็นประโยชน์ของการได้เข้าใจความจริง มาแล้ว จึงมีโอกาสดังฟัง ได้ศึกษาสะสมความเข้าใจถูกเห็นถูกเป็นปัญญาของตนเอง ไม่ว่าจะได้อ่านได้ฟังคำใดที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าตรัสไว้ดีแล้ว ก็เข้าใจในคำนั้น ซึ่งแสดงถึงความเป็นจริงของสภาพธรรมที่ใดๆ ก็ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงให้เป็นอย่างอื่นได้ แม้แต่ในเรื่องของอุปาทาน ซึ่งเป็นสภาพธรรมที่มีจริงฯ แต่เป็นธรรมในทาง

ฝ่ายอกุศล ซึ่งเมื่อยังไม่ได้ดับ ก็ยังมีเหตุปัจจัยที่จะเกิดขึ้นทำกิจหน้าที่ **ประโยชน์ก็อยู่ที่เข้าใจถูกเห็นถูกตามความเป็นจริง** ว่าเป็นธรรมที่เกิดเพราะเหตุปัจจัย ไม่ใช่เรา ไม่มีเราแทรกอยู่ในสภาพธรรมเหล่านั้นได้เลย

ธรรมทั้งหลายที่เป็นอุปาทาน ความยึดมั่น ความถือมั่น ความยึดติดมั่น ซึ่งเป็นการยึดถืออย่างมั่นคง นั้น ได้แก่ กามุปาทาน ๑ ทิณฐุปาทาน ๑ สีสัพพตูปาทาน ๑ อัตตวาทุปาทาน ๑ คำอธิบายในเบื้องต้นมีดังนี้

๑. กามุปาทาน หมายถึง ความยึดมั่นในกาม ได้แก่ ความยึดมั่นในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในโณภูมัพพะ (สิ่งที่กระทบทางกาย) จึงชื่อว่า กามุปาทาน ซึ่งแต่ละคนก็อาจจะพอเห็นถึงความเหนียวแน่น ในความติดในรูป ในเสียง ในกลิ่น ในรส ในโณภูมัพพะว่า ยากเหลือเกินที่จะละได้ เพราะว่ายึดติดแน่นมาก และอย่างกว้างแล้ว ทรงแสดง กามุปาทาน หมายรวมถึงความติดข้องยินดีในภพ คือ ในการเกิด ด้วย ดังนั้น เมื่อกล่าวโดยสูงสุดแล้ว ผู้ที่เป็นพระอรหันต์เท่านั้นที่จะดับกามุปาทานได้อย่างหมดสิ้น

๒. ทิณฐุปาทาน หมายถึง ความยึดมั่นด้วยความเห็นผิด มีความเห็นผิดว่า บุญ ไม่มี บาป ไม่มี การทำความดีไม่มีผล การกระทำชั่ว ไม่มีผล การบูชาบุคคลที่ควรบูชา ไม่มีผล เห็นว่า สัตว์ตายแล้วสูญบ้าง เป็นต้น ซึ่งไม่ตรงตามความเป็นจริง แม้ว่าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าจะทรงแสดงพระธรรม ประกาศความจริงโดยละเอียดโดยประการทั้งปวง แต่ผู้ที่มีความยึดมั่นในความเห็นอย่างนั้น ก็ไม่สามารถที่จะละความยึดมั่นอย่างนั้นได้ นี่คือ ทิณฐุปาทาน

๓. สีสัพพตูปาทาน หมายถึง การยึดถือข้อวัตรปฏิบัติที่ผิด อย่างเช่น ในสมัยก่อนจนถึงสมัยนี้ ที่เมืองพาราณสี อินเดีย เมื่อมีความเห็นผิด ก็มีข้อปฏิบัติทางกายที่ผิดๆ หลายอย่าง ซึ่งเป็นความยึดมั่นว่าข้อปฏิบัติทางกายที่ตนเองประพฤติ เช่น การลงอาบน้ำในแม่น้ำคงคาวันละ ๓ ครั้ง จะทำให้หมดกิเลสได้ เป็นต้น นอกจากนั้นแล้วที่ละเอียดยิ่งไปกว่านั้น การจ้องต้องการที่จะรู้สภาพธรรม การไปทำอะไรด้วยความไม่รู้ เช่น เข้าสำนักปฏิบัติ ทำผิดๆ ในรูปแบบต่างๆ ตามๆ กันไป ตามผู้บอกผู้สอน ด้วยความสำคัญผิดว่าจะเป็นเหตุให้หมดจดจากกิเลส ล้วนเป็นสีสัพพตูปาทาน คือ การยึดถือข้อวัตรปฏิบัติที่ผิด ทั้งหมด

ความต่างกันระหว่างทิณฐุปาทานกับสีสัพพตูปาทานที่พอจะพิจารณาได้ เช่น บางคนไม่ได้ปฏิบัติอะไร มีแต่เพียงความเห็นที่ตายแล้วสูญไปเลย ก็สนุกสนานรื่นเริงไปวันหนึ่งๆ นี่เป็นทิณฐุปาทาน แต่ถ้ามีการปฏิบัติในข้อวัตรปฏิบัติที่ผิดคิดว่าเป็นข้อวัตรปฏิบัติถูก ขณะนั้น เป็นสีสัพพตูปาทาน เป็นการยึดมั่นในข้อวัตรปฏิบัติที่ผิด

๔. อัตตวาทุปาทาน หมายถึง การยึดถือสภาพธรรมว่าเป็นอัตตาหรือเป็นตัวตน ตามความเป็นจริงแล้วสภาพธรรม ไม่ใช่ตัวตน ไม่ใช่สัตว์ ไม่ใช่บุคคลไม่ใช่สิ่งหนึ่งสิ่งใด เป็นแต่เพียงสิ่งที่มีจริงแต่ละหนึ่ง ที่เกิด

เพราะเหตุปัจจัยแล้วก็ดับไป ไม่เที่ยง ไม่ยั่งยืน แต่เพราะมีความเห็นผิด จึงหลงยึดถือว่า มีตัวตน มีสัตว์ มีบุคคลจริงๆ

เมื่อว่าโดยสภาพธรรม แล้ว ทั้งวิภูษุปาทาน สีลปัฏฐปาทานและอิตตวาฑุปาทาน ก็คือ วิภูษิตเจตสิก (คือความเห็นผิด) นั้นเอง

ทั้งหมดทั้งปวงนั้นเป็นธรรมที่มีจริง ๆ ในชีวิตประจำวัน ถ้าพระสัมมาสัมพุทธเจ้าไม่ทรงแสดง ก็ไม่ทราบว่าการยึดมั่นถือมั่นในอะไรบ้าง เพราะเหตุว่าผู้ที่ยังเป็นปุถุชน ยังไม่ใช่พระอริยบุคคล ก็ยังมีการยึดมั่นถือมั่นในรูป เสียง กลิ่น รส โผฏฐัพพะบ้าง ยึดมั่นถือมั่นด้วยวิภวสัญญาซึ่งเป็นความเห็นผิดประการต่างๆ บ้าง เห็นผิดว่าเป็นตัวตนบ้าง ยึดถือในข้อวัตรปฏิบัติที่ผิดบ้าง ซึ่งเป็นเครื่องเตือนให้รู้ว่าตนเองยังมากไปด้วยกิเลส จะประมาณไม่ได้เลยทีเดียว

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดงไว้ดีแล้วเท่านั้นที่จะเป็นที่ฟังที่แท้จริง เกื้อกูลให้เข้าใจถูกต้องในสภาพธรรมตามความเป็นจริง ซึ่งจะเป็นไปเพื่อการขัดเกลาละคลายความติดข้อง ความเห็นผิด ความไม่รู้ ตลอดจนถึงกิเลสประการอื่นๆ จนกว่าจะถูกดับได้ในที่สุด ดังนั้น จึงควรอย่างยิ่งที่จะได้ตั้งต้นที่การฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม ด้วยความเคารพ ไม่ขาดการฟังพระธรรมเป็นปกติในชีวิตประจำวัน ไม่ว่าจะได้ฟังจะได้ศึกษาในส่วนใดของพระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง ล้วนเป็นไปเพื่อความเจริญขึ้นของปัญญาอย่างแท้จริง

[ชมรมบ้านธัมมะ มศพ. : www.dhammahomefellowship.com, โทร. ๐๘๑-๘๓๒๐๕๗๗]